

ХАБЬАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 108 (7749). Балабан мйым 15 нунэ. Чэлпнэр ● Сыаната—146 солкуобай 15 харчы

«КЫРА УЧААСТАКТАР» ПРОГРАММА

МАННА ОЛОХ ТҮСТЭНЭР

Күнээри олох-дараах, үлэ-хамнас марааһынын билэрдэн-билбэттэн рынокка түһэрэбит. Ожон мунгур аһыат ыбыттыы үөсхүтүнабыт даҕаны, Ити эрэри куһабын үчүгүйдээх. Итиннэхэ холобур алдах буолуо эрэри, биир түгэни, көстүүнү ылан көрөбүт.

Кыры, кыра учаастактар динээчиллери. Аһара ичинизини сылларыггар аһина ахтылаабыт, дьон-сэргэ тулгэни өлөрбөт гына көйгөтүтүллүбүттэр. Арай сиригэр-уотугар эрэ тардыһан «производственной учаастактар» дэнэн биэр эмз ферма тутан, ону көрөр-хааччыһар сүсөүхүттэр, өтүт-масчыт өртө арымлаһан хаалан хаалбыттара. Кэлин бу төрдүттөн сыһа политика буоларын өйдөөн тугу эмз оһоро сатаабыт иһин, онук өрүттэн биэрбэтэхтэрэ. Аһаас таһымнаах уураахтар, «Кыра учаастактары сайыннарыны» програмта да эмзэн буолбэтэхтара, Төтөрүтүн, кэлин уһугар ити «күүстээх дьаһаллар» умнулла быһыллыыһыттара.

Тоготго билдлэр. Дьону нигэриэстийэр, тардар төрүөт суоҕа. Ол бүгүн мөдүттэр рыноктойг усулуу-буһааттар дьэ баар буолла. Сир реформата ытылларынан, туһаныллар мөччирэң, ходуһа учуоттанан дьон-сэргэ төрүт, өлбүгэ сиригэр-уотугар тардыһыта Улаатта. Манньык кырыа сирдэргэ өнөөдөр үлүүс киинигтэн сир-уот аһатан аат-ааттаан барар-нэлэр, төхтүүр, өрүүр буолдулар. Устунан букатын да олдохсууан хаалыахтарын эмиз сон. Оһто да суох реформа ытыллар кэлиң түүрт сылыгар манньык учаастантарга сэргэхсийиң улахаң, Сир кытта сибэһэтэнэр тьыа дьонуң дьылбата, сарсыгыһыта аһыманна түстэнэр.

Бу көннөрү тыллар бусмбатахтарын Бэрэ учаастагын бүтүгүнү холюбуругар да ылан көрүөххэйинг. Урунку «Чурапчы» совхоз ииниз Сыланг, биллэрин курдук, улууска саамай залбах учаастактааба. Олортон биридестэзэ Бэрэ этэ. Алыс иининэнэн, улаатан, салалта келеттүгөһэ дэе минча баара. Өрүү тибэххэ соһуллар, кыаммат «Чурапчы» совхоз буолара. Үө нэһилиэгиниз тайаан, Арыылаах, Килигин, Сыланг курдук отделениелардааба. Билигин нэһилиэгтэриниз арахсан бааһынай буоллулар, дыоһуааттылар. Өссө учаастактарынан бытарыыан туспа буруо таһаарар суодга киридилэр. Бэрэзэ бу дыыл от ыйыттан нэһилиэк дыаһалтатын баһыдыгын Бэрэ учаастатар солбууааччы дыоһуаһа көрүлүнэ. Оно мантан төрүттээх бэйлэрин киһилэрэ П. П. Макаров ананан улаатан эрэр. Петр Петрович эмээ үрдүк үөрэхтэнэ, анал идэлээн улуус киинигэр үлэлээн-хамсаан, дыһэ-уот туттан олохсуйан бараан ити дыйдуугар төһүбүт.

Борсго тусгай расчётнай счётаах хаайыч хаайыстыбаларын ассоциацията тэриллэбит. Ол председателиэн Петр Петрович быыбардаммыт. Итинэн манны туспа олохтоох былаас структурата, хаайыстыбаннын салаата баар буолбут. Кыра учуастакка улахан, биллэр уларытны бу

— Вааһынай хаһаайыстыбалара дьовуустар. Улахан нара «Вэрэ» дигэн А. Н. Синцев салайар хаһаайыстыбата. Ол да 7 чилиэннээх. Хайа да хаһаайыстыба сымстыбатах маллар, дьоннор оһиэ бааллар. Сүүһүс байэ тэлгэхтэтин таһыгар көрүллэр. Сүрүннээн, балырыын элбэх хотон тутуллубута. Кининнэн нөрөр, туруорар оһуок Улахан объект да суоһа, — диир Петр Петрович.

Нырдык, урукнута кырын участанка сүөхүттэн ураты былдыасчылар-тарымынар, ордук саваһар улахан баай-дуол да суох. Учаастак сиэринин кудуунтаахтар, начальнай оскуолалаахтар, дetsаdтаахтар. Олор биir кoтeльнайга cылытылаллар, үчүгэй дмэч бу күнүртүн оттуллан эрэлэр. Ваанньыктаахтар. Ону биir эмэ баһынай хаһайыстыбатыгар

сыйыаран үлэлттэртэгэ бмланнанадлар. Чааһм-
най да нийм ыдан боруобаданын сой. Бу үтүс
нэһилнэктэртэгэ практикаданаан элэр.

Аасныг өртүгэр одох-данах услуубуунаа сууда-
гайар. Иги социальнай-культурнай хаачиймы
объектарыгар үлэйтэр, специалистар бийыл да
санатан сүүмэрдэнэ, буудла сатыллар. Түнтээн
олхосуйуу суусуттан. Бу Сыдагтан көс холобурдаах
эрэ сиргэ.

— Кулуун үлэһитэ сага нийн буолар. Эмиз дьы-
уот таһаарынан, ол баар буолуоҕа, медьүкүт аста-
рарга туруорсабыт. Кэллн дьон-сэргэ олохсуйан
бардаҕына аны бэйэһэригэр. АТС курдуктар наадалара
кэлэн иһиэҕэ. Маҕаһыһымыт эһэр, лөрөк эрэ курдук
үлэһиттлэр. Итинник олоҕу дьаһаҕы хааччылар
тутуулары үлээ киллэрэр, сайынналар суолу-ниһи
тобулан туспа «автономия» кудук бэйэни-бэйэ
көрүөз-истинэ олорор тына тарыһа атыт буоллаҕа,
— диин сага баһылык бүтүгүтү төлсүһүн, билаанын
блэстэпэн сазаргыт.

Ойгоруох, ыдымах дьэтэххэ, үлэ, сорук албах. Хаалыы улахан. Күн бүгүн учаастакка биир теле-
фоннаахтар. «Электричество» сии кэлэр, онук быс-
тыбат» диир өссө махталлаахтар. Буолумуна, эрдэ-
тэҕи олохторун таһыма онук «самэй» буолуна.

Бааһынайдар бийыл илнэгэ тулпуттара—сэлээрээрээрдиир луун. Онон миэстэрэ үүтү туттаран биир күчүмүрэйтэн төлө көппүттэр. Сылзигна агардааһаа заправкада да кырынааллар кун-дыл сүтэр, өссө онтулара мээртэн таах төһүүхүтэрэ турар. Эгэр курдум, суол-ниэ да мөлтөх. Онунуна уонна от сааһа өссө үүтү тасныт буоллунар, нэдэйдэлэр этэ.

—Аны бородууксуйаны астааыны бөйгө ыларга кэсэтиһэбит, — диир Петр Петрович. — Модуль көрдөбүт, атымлаһарга үбүн-харчытын туруорсабыт. Дыңз-уот таһаарынаахха сөп. Бадыбаалын өнгөрүүх этибит, уопсай жүүрүөн. Эңик, үүккэ контракциялаһан турабыт. Ол да онук элбөкө суох. Ол ахсын аахса, туттара Уһун Күөлгэ биридин хаһаайыстыбанан кырынар ноһооттоох.

Дээ, итгэлтэйгээр Бэйлэдэрин бастарын бас билбят бааһынайдар ааган-суотгаан бастамы туруурсуулара — модуль. Бэйэтэ сүүрдэр, арылхайр сага технологида кириин. Итгэлтэйгээр биригэн-бириг кыһалдаларын туоратан, кинтэн да, туохтан да тутуута суох олорор, үлэлдир бааа улахан. Кыһалда, сорук да туоратгынар диги тириир буолдохтара. Олор бэрэ-дэргэ өссө да нинилдэринсэр тугар.

Отгон бүгүн биш үрдөр, эрдн сагар. Ол эботор бу ханагынга эр кири, бырагиллыг учас таика дьон-сэргэ төннөн, олохсууян эрэрэ. Манна бийыл биж дьэ кендэйэ бушпүт, үс дьэ амылаа та түспүт, биш дьэ хаймы-үйсэ озорорго бэлэм бүөлбүт. Ону тэти эмнэ бийыл сайын иннэ Ухун Күөлүн Чураачы сэдизингэтиттэн дууһанан сир аватан оттоон-мастан абыраммыт, махтаммыт биш дойдулаахтара элбэх. Отгон олохтоохтортон сорох бааһымай ханаһыстыбалара 190-ча төмөргө тийэр оту чомчоттулар. Эмнэ А. Е. Сивцев ханаһысты бата 20-ча гектарга күөх ыһыллах. Бу эмнэ сонут садалаһын. Өг дьыл буолан, күөллөр ууларынан толорулар. Итинник захтахха, көнөр-күннөр суол элбэх. Озор бары сир-уоту кытта сибээстээх үкүгэй сонуннар. Ол эбит буоллагына, адыс чугас тааһынан көпсөттөххэ, бааһынайдар, атын да өлүү сир-ылбытар бийалгы кыстыктара, сарсынгылара Бираттан сибээстэнэр.

Бүгүн—ол кылазбынаң

С. СМЕРНИКОВА

„Хортуонпуй баппатын үлүгэрэ буолсу“

дир улуустаагы потребсоюз бырабыдыанна-
тын советушкада отделын сүрүннүүр специа-
листа Т. И. РОМАНОВА.

Бичиги корреспондентыг кинтгэн аймах
мийтмалг эннэттирлгэр крдстс.

—Тамара Ивановна, бийнз ханга дадны хортуонпуй үүнүүтэ эриэ дөхөн олгомо билинээ. Бүгү ити кини реномпыт таһыгар эмвэ хортуонпуй тэммит массмылаттан бирдин куулун 50 тый, солк атыллы тураллар. Сорохтор куулун 40 тый, солк биэрэллэр дигэн эмвэ баар. Эһиги хортуонпуйу, хадпыестаны тоһо тонныны соботуонкада тутан нэйдикэннээзэ таһаарар былааннааххытый, атылланар сыланарытын хаһынан бастыгыт?

— Ааспыт сэт күнүн бийиги 123 тонна хортуонпуу атыгса тааарбыт буолдахпытна, бийигини туттары олоробут 200 тонна. халпыыстаны 40 тоннаны «Мындааайы» тааарыстыбаттан ылаахтаахпыт. Хортуонпуу кэлиин сылларга биридиилээн бааһынай хаһайыстыбалара ээпэз бийигини кытта дуугабардаһан үүннөрэллэр. Хатылыттан Семен Семенович Яковлев 17, улуус кииниттэн Алексей Васильевич Винокуров 6 тонна хортуонпуу бизэрэри хостуу сылдьаллар. «Мындааайы» тааарыстыба 20. Хайыахтан «Нытыл» бааһынай хаһайыстыба 18 тоннаны тааарыахтаахтар. Бу күннэргэ туттарыахтаах дьоммут быстах хосторон адалан эрэллэр. Киинэлэртэн бийиги кыткарамын 1000 солкуобайга тутта олоробут. Таатта Мэнэ-Хаҥалас, Амма улуустарыттан кэлэн кууһун 40—50 тыһыынчада атындааһынылара бийиги биир киинэлэтин 1500 солкуобайга атымыдыр хортуонпуубутунаабыр хамаатым бварар. Манын түбэлтитигэр салгыы хаһайыстыбалартан ылар сыанабытын армый да пайтатарбытыгар тийиэх курдуктут. Сэвэ туттарааччылары кытта сыанатын быһыспатаахпыт тоннаттар дуугабардаспытыт. Халпыыстаны ээби Хаҥалас улууттан адалан атыгса таааары булааннаахпыт.

—Маятан шинэ дуук, морнуул, сүбөөкүдэ эгнэ курдук өбүрөөт астарын эгнэ мааһыаннаргытытар көрөөххэ сөн дүү?

— Ҳараликан да буоллар, бу бородуунталары бу
ларга кэсэтин, үлө барар.

—Сир айын, ордук уулаах отону, соѳотуонкалыы
тыт, атымыга таһаабадыт дуо?

—Тутан бөгд буоллага, бу туһунан дьон да ыйыталаһаллар. Ол тыһан баран халһан тымный бытһын кэннэ ылыахпыт. Атыһыта тахсыһын туһунан өттөһхэ, төһө соһотуопкаһанарыһтан, ол үүмүгүттэн эрө быһаарар ыһахтаахпыт.

—Нэгилдэвчээтэн үүтү, эгн тутуу хайдах баран нхэрнй?

— Ангардаг Чуурагчы сэлэннэньтэ 440 тонна үүтү дуогабар бэлхэнэгийн туттармахтаарын үсүн төлөрөн эрэр. Уолсайа удуус үрдүнэн 1376 тонна үүтү элэлэннэнь, бааһинай хаһаайстыбалара биһиги нөнгүе дуогабардаспыттара. Эт 110 тонна тутулауохтаарыттан сэл ангарытар 66 тонната тыһынаах ыһааһыһынан биһиги суоһунтутар кинрдэ. Сорьтоот эт тогтор бодоллаһына ыдыаһыт.

—Тамара Ивановна, кэлсэтин собогуолка-тутуу
(Бүтүүтүн 2 стр. көр).

Саратовская уобаласка Орто Азияттан уонна За-
кавказьтан кэлэр миграннар ахсааннара үүнэ ту-
рар. Күрээ уонна кубаллы кэлэр тыһыынчаны
дьон.

Төрүтлэртн сирдэрэгэр Кель дьна кэргэнэ эмс
төнүүдүтэ.

Угуйн эрх засныг Каролина хэмээхэд ийнхүү олоху бирид да өссө көрө илин. Төрөнүүтэрин кыгта этническэй немецтэр олоор вагончик дыз дэритэн биридэстэринг ныбыллыбыгтара. Манч телефон, дөтөд маданын суох, автобус сымды баг. Дээ, хайдах олооролдор?

Уобалас дьаһалтата бары «исмещай» болпурас тарты быһаарарга бейитигэр эбэһэтэдиһтибэ ылыммыта. Ол өрзөрү дьыала оннуттан сыгарыйбат.

Снимокка: Каролина ийэтэ уу баһа иһэр.
(PETA—CCTA)

КӨРДӨНӨН, ТУРУОРСАН ЫЛАН БАРАН...

Улуу кээликтэригэр, бааһынай хаһаайыстыбалары ассосиацияларыгар, табаарыстыбаларга республика Тыатын хаһаайыстыбатын министерствотун Капитальный тутууга управлениетин үбүлээһининэн ытыллар объекттарга быһылгы сылга тутуу хайдах баран иһэрин туһунан ити управление Чурапчы, Таатта улуустарыгар техникадорун С. Е. МАТВЕЕВЫ кытта көрсөп кэпсэтэ сырыттыбыт. Ону быһыиннарбыт.

— Семен Егорович, быһылгы сылга биһиги улуус тутуугар эһиги управлениетин быһааччы үбүлээһининэн тутуулар ханнык объекттар баалларый? Олорго үлэ хайдах барарын быһыиннарбыт.

— Барыта 8 объект үбүлээн тутуу ытыллар. Саамай улаханнарынан Диринг бөһүөлэгэр 1988 сылтан сабалана таас аарынан тутуулар үс мэйдизмэннээх агрошкола дьыта буолар. Мырылаада бурдук ыскалаата, Мындааайыта зерноток, манна уонна Холтобо хортуппуйу харайар бадыбааллар оҥоһуллаллар. Аны быһылгы сылтан Килээнкитэ, Холтобо уонна Чакырга арыы сыахтарын тутууга үп көрүллүбүтэ. Ол эрэри Дирингнээги агрошкола дьытаттан уратыларга үлэ өнүйбөт. Холбоор, ити үлэ этиллибит арыы сыахтарын тутууга хамсаанын бара илсэ, Арай Илээнкитэ 6 мөл. 720 тыһ. солк. үлэ толоруллубутун туһунан отчуот баар. Бу сыахтарга быһылгы сылга 46,5 мөл. солк. үп көрүллүбүтүн сычча Килээнкитэ итичэни туһанылар. Мырылаада уруукуттан үбүлэнэр бурдук сарайыгар үлэ барбат. Бу 500 тонна бурдугу харайар улахан ыскалаат тутуутун ытылгы нөһүлүк салалтата (бу ниниэ табаарыстыба) даҕаны суолтаа ылбатылар.

— Баларга барыларыгар төһө үп көрүлүнэ, онтон ороскуоттаммыта—тутуу ытыллыбыта төһөдө тийдэ?

— Агрошколаны килэрбэккэ туран, атын 7 объект үбүлээһинэ 143 мөл. солк. Мантан 16 мөл. 700 тыһ. солк. эрэ тутуу барда, бу сыл 8 ыйыгар ытыллыахтаат үлэ 11,1 бырыһыаныгар тэҥнэһэр.

— Хаһаайыстыбаларга олус наадалаах, маҕды кэпсэтингэр турар уонна үбэ-харчыта быһаарыллыбыт тутууларга үлэни-хамнаы тэрийин, ытыы манник бытар күһөрүтүн туох дия саныгыт? Баар, үбүлээһинэ олус хойутаан оҥоһуллубута буолуо?

— Бастатан туран, нөһүлүк, хаһаайыстыба тутууну мээһэ ыһыпат, хайаан да наадалаах, туһа

ныам дьээн бырайыак оҥорторон, үбү көрдөһөн-ааттанан туруорсан быһаанга киллэртэрэр буоллаҕа дин. Бөдөрөстүтү булуу, тутуу биригээдэтин тэрийэ үлээтүн нөһүлүк, хаһаайыстыба быһаарар боппуруостара. Нырдык, сорох бу тутууларга үбүлээһин быһылгы сыл аһарыттан мээ оҥоһуллубута, ол гынан баран быһаанга киллэртэ тутууларга үп бэриллиэхтээҕэ эрдэттэн биллэрэ. Мин санаабыр төһө да уустук нэмэ оҥордорбут, нөһүлүктэргэ тутууга үлэнир биригээдэлэри ыһык, хаһаайыстыбаны көрүгүрэр уларыттыларын түмүгү тутуулары ытыгыга охсубут. Билигин биһир да нөһүлүккэ бастайааннай тутуу биригээдэтин буларыг уустук. Оҕоһоор прорабтара суох олорор табаарыстыбалар, бааһынай хаһаайыстыбаларын ассосиациялара бааллар. Тутууну тэрийин, матырылааты булууну, отчуот документация оҥоһуллубута да кыаллыбата итиктэн дин саныбын. Манна даҕатан эттэххэ, тыа хаһаайыстыбатын улуустарыг управлениеттар тутууну сүрүнүгү специалист суох, тоҕо эрэ зоотехник, агроном, инженер-механик бааллар дин. Тутуу онук наадата суох үбү дуо? Тааттага, Мэҥэ-Хаҥаласка, Уус-Алданга тыа хаһаайыстыбатын управлениеларыгар тутуу инженердэр бааллар ээ.

— Дирингнээги агрошколаны тутуу үбүлээһинэ хайдаһый?

— Манна бөдөрөстүтү «Чурапчыстрой» акционернай общество. Тутуучулар быһылгы сылга аһарыттан 150 мөл. солк. үлэни толордулар. Быһааран эттэххэ, транспортнай ороскуоттарга, тутуу матырылаалларыгар сыана балыкханнык үрдээһинин толоруллубут үлэ уолсай суумата 529 мөл. солк. тэҥнэстэ. Бу оскуола сита бүтүөр дьэри биллэһин сыананан барылаан ааҕынан 1,8 млрд. солк. суумалаах үлэ барыахтаах.

— Кэпсэтинбит түмүгүр бу ытыллар уонна өсө да сабалана илсэ эрэри үбүлэммит объекттарга тутууну ытыааччыларга тутуу этнэххин сөбүй?

— Тутуу төһө да үгүс ороскуотунан, элбэх түбүгүнэн быһаарылларын иһин, кини кэскилинэн сыһааллар. Хаһаа да курдук тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ үп-харчы өртүнөн тутаксыйан олордоллор, төһө кыалларынан мистээ тутуу биригээдэлэрин тэрийэллэрэ наада этэ. Отчуоттар эрэ үбүлэммит тутуулар олоххо, уолсай туһаныга киллэрэхтэрэ. Нөһүлүктэр дьаһалтала, туһааннаах хаһаайыстыбалар салайааччылары кыах баарынан аттарынан үлэни ытылларга эрийэллэр.

Кэпсэттэ П. СЫРОВАТСКАЯ.

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр).

сүһүгүнэн барбыгча ыһыттахха, кэлин стеклотараны—кураанах бытыылланы эһиги ылбат буолбукут ыраатта, манна тутуу этнэх этэй?

— Тыа нөһүлүктэригэр сорохторугар туталлар, хам-түн да буоллар. Бу күнүртэн 0,5 уонна 0,7 литрдээх бытыылкалары улуус киниги уонна нөһүлүктэр бородуукталарын-маҕаһынынара ылыны сабалыахтаахтар. Биһир кураанах бытыылка сыаната—100 солкуобай.

— Халбаһы сыага хаһаангыттан үлээһин бэйэтин оҥоһугун атыгыга таһаарый?

— Чурапчытаагы биһиги тэрийтэбит халбаһытын сыага халбаһы түөрт суол көрүгүн таһынан эти, сыаны ыһаарар. Кини олорор бородууксууларга атыгыга түргэник бараллар. Сайын сыаха өрөмүөн ытыллан, үлэниргэ бэлэм турар. Билигин үлэһит-

„Хортуоппуй баппатын үлүгэрэ буолсу“

тэрэ уопһуһага олороллор. Алтыннык ыһтан собо-туопһага сибиниһэ, ыһах этэ туттарыллар буоллар эрэ сыах бородууксуулары оҥорууну садалаан атыгыга таһаарытын барыахтаахпыт.

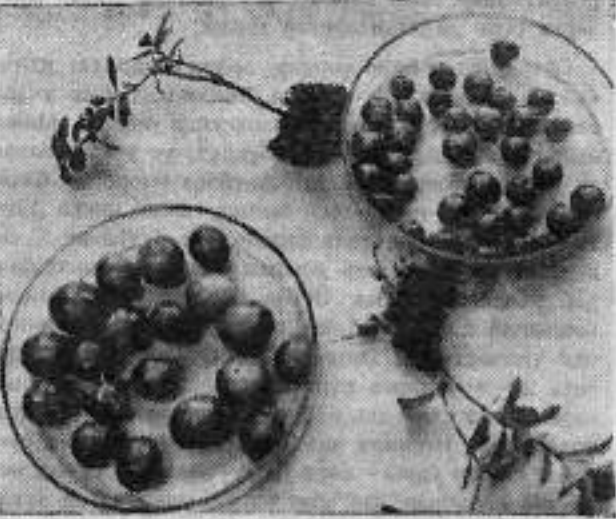
—Өсө тагул хортуоппуй боппуруоһугар төһү-нэххэ, кыһынгы кэмгэ оҥуруот аһын харайар мистээбит—бадыбаалгыт туруга, бэлэм хайдаһый, кэлинги сыларга хортуоппуй хараллыта сөһүтө суох балаһыанньаларга киллэрэн тахсар түбэлтэлэрэ бааллар.

— Нырдык, итинник чакчылар суох буолбатах этилар. 200 тонна хортуоппуй хараллар бадыбаал-лаахпыт. Өрөмүөнэ субу күнүргэ ситэриллэхтээх.

ФОТОИНФОРМАЦИЯ

«Комсомолец» атомнай лодка тикирбит сирин радиационнай фона айылҕа баарыналар намыһах—Бисаллаах быһыгы-майгыта министерство «Академик Метислав Келдыш» научнай-чинчийэр уонна «Семей Дежнев» океанографическай судно-

лар састаахтаах экспедицията ыһыт чинчийиллэ-рин бастакы түмүгэ итинник. Мониторингы таһынан экспедиция «Комсомолец» итин түмүгүр ис өртүтүн алуотун быһыһаан тахсыбатын хваччылар аһааах матырылаан оҥоһугу мөтөрдөргө бы-

ДЬОЛЛОХ СЫРЫНЫ БАҔАРЫАҔЫН!

Сыл айы ытыллар. Бүтүн Россиятаагы учуу-тааллар конкурстары быһыл эһэ Москуа муоракка бу ый 21 күнүттэн алтынны 2 күнүгэр дьэри буолар. Онно республикатаагы, кыраайдаагы, уоба-бастаагы конкурстар кыайылыахтара кытаалар. Конкурсы үс аҕабынан ытыллар. Нүрөхтөөһүн «21-с үлэ учуутала» педагогическай конференция, «Айар мастарыскайыска», кыайдыына супер-финалга кытыахтаах.

Саха Республикатыттан бу конкурска кытты-чэһэ республикатаагы учууталлар конкурстары кыайылыаҕа. Чурапчы орто оскуолатын туйгу кыайылыаҕа. Чурапчы орто оскуолатын туйгу кыайылыах математик-учуутала Саргылаана Михайловна Макарова-тиһэтэ. Кинини кытта Чурап-чы орто оскуолатын туйгу категориялаах матема-тик-учуутала С. М. Романова уонна анал ыһыры-нин Д. П. Коркин аатынан республикатаагы орто спортнай интернат-оскуола физик-учуутала Г. М. Яковлев барсалара быһаарыллына.

Педагогтарыгар улахан ситиһинлэри баҕа-рыаһын!

Анна ЯКОВЛЕВА,

үөрэх управлениетин специалиһа.

СПОРТ

Г. НОХТУНСКАЯ САҔА РЕКОРДА

1980 с. Москвааагы Олимпиаданы көрсө Майаҕа буолбут тыа сирин I спортнай ооньууларыгар Хабаровскайдаагы пединститут студена Гаврил Нохтунская республика биллилээх быһылдарын аһаас аһарынан хааллартаан, аар-саарга аатырбыта. Онтон ыла күн бүгүнүгэр дьэри күлүтүрбөтө, дьэ-эһи аһар эрчимин эргиттэ. Оҕоһоһууһу, күүһү аһаа күүһүн «Аһааттан-саҕа ситиһинлэрэ барыбытын» төрдөр. Бу соторутааҕыта кэргэнэ, Чурапчы дьах-талларыттан аһа маннайгынан хайыһарга ССРС спордун мастарыгар кандидат нуорматын толорбут Вера Алексеевна үс эһдэй-эһдэй улааттарынын аһаларын Москваа алгыһынан аһаарытара. Россия Кубогын финалыгар 21 км 97,5 м сиргэ сүүрүүтэ түөһүгэр 27 №-дээх 37 саастаах Чурапчы мастара Г. Нохтунская 1 чаас 05,56 сек. кэһи, Санкт-Пе-тербургга олохтообут рекордун 4 сек. тупсарда! Итинэн бу дистанцияга Россия спордун мастарын нуорматын баара-суоҕа 26 сек. эрэ тийбэтэ. 83 быһытан 20-с кыһынан биэтэнэ таһыта.

Саха сирин чөлчөк атлетикатын историтыгар хаһаа даҕаны умнуллубат чаһылхай кыайылары суруйбут улуусдуг сэттэ төһүлүк рекордсмена би-лигин даҕаны ситиһинтэн уоскуйбат, сүүрүүтэн төһөт кытаанах санаалаах. Дьаһыардаах, дьууур-даах эрчимлэһин графигын быһымынан. Влади-востокка Дальнай Восток уонна Сибирь эһитилэр 10000 метргэ стадионга сырыыга кыттар баҕа-лаах. Онтон салгы баладан ыйын 25 күнүгэр Санкт-Петербурга буолар норуоттар икки ардыла-рынаагы улахан күрэхтэһингэ 30 км дистанцияга старна тахсыта.

Норуот уоһугар киллэртэ быһылбытыгар Г. Нох-тунскаяга ситиһини баҕарыаһын!

Дмитрий ЭВЕРСТОВ.

лаанналар.

Ханас снимокка: «Комсомолец» атомнай лодка таһыгар сыһыт чаһынык радиационнай фонун бө-рөбүрүккэһингэ нуорманы иһинэн көрдөргө.

Х Х Х

Белоруссиятаагы ойуур хаһаайыстыбатын яһу-най-чинчийэр институтун ойуур аһылык буолар бө-родуукталарыгар лабораториятын ученайдара кля-каны, сугуну уонна уулаах отону үүннэринэн дьа-рыһтамытара өр буолла. Холобур, 1992 сылга бастакы 65 гектардарыттан 150 тонна отону хо-муйбуттара. Республика нөһүлүккэһин бу бө-родуукталарынан хваччыныга олору тыһыныча гек-тартан иһаһа суох сиргэ үүннэриэххэ наада. Ол иһин отоннору промышленнай үөскэтинин сиргэ дааҕалаахтарга сугун сирмэлэрин аһылыһылар.

Клюкка, сугун сүмэһиннэра иһин организмтэн кэһи уонна аһын радионуклидтар баһаача улахан дозаларын таһааралларын оһыттар биһэргэһинтэ-рэ. Оһон радиацияттан эмсэһэлээбиттэр витамин-рынан баай, экологическай өртүнэн ыраас отонно-ру сирдэрэ олус наадалаах.

Уһа снимокка: ханас дьэки—плантацияларга үүннэриһинтэ хотугу-американскай бөдөн аһаах клякка; уһа өртүгэр—Белоруссия ойуурдарынаагы баһараан кляккаа.

(РИТА—ССТА).

СЭРИИ СЫЛЛАРЫГАР ЫРААХ ЭДЫГЭЭННЭ

1942 г. Чурагчидтан 41 нэлхэн хоту оролцуу-
нарга нөхөрлөдөгөө барьцатгайртан Эдгээгээр 13
нэлхэн тнийбт. Огно олохтоох 384 хаанаагастаа,
1354 киби баарыгтар бидийнтэн 540 хаанаагастаа,
1736 киби бараа абидлийн Түөх да бэлэм, ис үэл
сипаага суох сиригэр нутуага түсүүтгэр. Ол ивни
олүү-сүүүү тэхсэггата суруллын тувар. Манга ол
түлүгш буулбаха, нөхөрлөн тнийбт дөөн хайдах
үлэлэн-камгаван фронга нэмэлсүүтгарин бийр
нэлхэн ололуттан ханснхон багараагш,
Эдгээгээр...

Эднэгтэн нэгдлэгчид «Хядагч суута» колхозна Чуралчинтаа Бахы нэгдлэгчид «Коминтерн» уонна Бодолюбский нэгдлэгчид «Одох онобуута» колхозтар тийбэттара. «Коминтерн» колхоз 60 хааайыстыбалаах, 182 киһилээх, ол нингэр 96 үлэнт илгилээх, оттон «Одох онобуута» 49 хааайыстыбалаах, 132 киһилээх (107 үлэнт тээх) эбэт.

«Коминтеритан» 25 хаһаайыстыба, 68 киһи,
«Олох оҕоһууттан» 17 хаһаайыстыба, 30 киһи
дойдуларыгар эргиллэн кэлбиттэр. «Чурапчы ал-
дыархайа» дьээн нинигэҕэ суруллубутунан, бу кол-
хозтартан барыта 46 (19+29) хаһаайыстыба, 117
(47+70) киһи эргиллэбит. Чуолкай сыаллара суох.
Ол аата, 56 хаһаайыстыба, 99 киһи дойдутун бу-
батах, Аны Эдэнсээн дьыалатыгар колхоз аата
«Строительство жизни» дэммитэ ити кинигэҕэ
«Олох тутуу» дьээн быһаччы сахалыы тылбаастаан
36, 125 страницаларга бөһөттөммит, дыһгар, ол
«Олох оҕоһуута» колхоз буолар.

«Кызыны суола» жаткоз бырабылынашатын председателинэн Вахсы кайгытэ Окоемов Григорий Лазаревич 1943 с. олунньу 1 күнүттөн 1945 с. олунньу 5 күнүгөр дээрн нини сыт үлөлөзбүт уонна доруубуатын уурайбыт. Кыны киниттэн Николай Степанов буолбут. Г. Л. Окоемова солбууааччынан Решетников Егор Григорьевич (1906 с. төрүүх, счетоводунан Слепцов Петр Иванович (1926 с. төрүүх, комсомолец), ревизионнай комиссия председателинэн Слепцов Иван Петрович (1902 с. төрүүх,

Илин Сибирь улуу өрүнүгөр түһинер итин муора
ыраах кытылдарыгар тийбери, чэсег илсэлэлэри
быһаараары, нууччалар арбааттан тус илин берарга
эрдэттэн дуулуспуттара.

Повольные татаардара бас барингириллэлэр-
тнмрлдэх Уралтан толору сэлбэлэмнт Ерыак дру-
жнната Енисейы туоруурга Кучум ханы үлтүрүтэн,
кыаһан, Илин Сибиргэ аартык армаллыбыта.

Мангазее, Тобольской, Турухан албох ахсаалнаах сулууспа, эргээн донунан, казастарынан туолан испиттэрэ, Сири-уоту оигостуу, итэвэди таргатым, аһаннааһын, түүлээхтээх, ураты бултаах-астаах сирдэри булаттаан Россия ыраактаабытын хааһына-тын ханатын күүһүрбүтэ.

Ол утумнаах «Илин барыы» процеһа салһанан, Петр Бекетов баһыдынтаах назаһтар 17-с үйэ 30-с сымдарыгар тийһэн кэлэһэр. Орто Ленатаары острогу олохтоон туһууттара.

Ордук чуолгаан саха минн улуустарыгар дьаһаары хомуйуу сабаларымыта, Соторунан Лена—Амма өрүстөр минн ардыларынаабы сахалар түөлбөлөөн үөскээбит, уутуунан олохсуйбут бары миэстэлэригэр, Кинин Саха сирия чүөгчүригэр, номнуо дьаһаары гөлөтөргө аналдаах 40 илэстэ үөскэтиллибиттэро.

Саха сиригэр нуучталар нэлэхтэрин кининэ сиритыһарсан, олбүтэлээн аба уустарынан бэйэлэрин-бэйэлэрэ бэс билиинэ олорбуттара. Сир бэдьыйыстааба, ол курдук, 17-с үйөбө киннэхэ сыһаманнаах 25 улахан үгсүү дымалаларыттан 15-тэригэр «адам сирэ» дьон ааттан дьон онтуларын түрүүлэбэн көмүсэһүбүтүрө биллэр.

Дьокуускай аллараа өртүгэр Кийикэй Сахалтын— Иван Львов уолутар Михаил Иванович, Львовна суһайтар Боһуруу, Удалов Улусова, Отох Күрүө дүөһү сирдэри билдэһэллэригэ Лена, Агма икки ардыларынаабы 4-молосты тойотторо кыттаннар 8 күрүө кэбэһиниһээх от турар сирин биллэһэрбиттара. Ол кытта, мангалар, боотуруускайдар өрүс сирдэригэр кытыгытас ходуһа сирин биллэһэр, суутунан уураах таһаартарар кыахтаах эбиттэр. Нууччалар боотуруускайдары, аммалары, мангалары сирдэри-уоттары, иһинилэри балачча толору улууска ыланнар, дууһада сөбүмүр улахан нөлүгү туһарбиттара. Хөлөбүр, Боотуруускай Дьохсоһонун 638, Хадаар 649, Мэнэ улууһулар иһэрэр Бахсы 232, Боотуруускайга ниллэриллибит Аладар 138 дьонно дьаһаах нөлүгүгэр иһиниллэһэртинэн ниллэриллибиттара. Дьаһаабы, түүлүөрүнэн эрэ буолбакка, от күрүөтүнэн, кэбэһиниһээх отунан кытта төлөтүүнү кэлин эмнэ олох тоолууттара. Оччотоогу камгэ боеводский хансалаарыйага сир-дойду картатын балачча табытык өтөр-буттар, Илинги удуустар сирдэри-уоттара көм

республика үгүйсгэх артилиа Спартак (Слепцов арата) үлэлзбиттар

Эдийнхэнгэ сана көнөн тийнхит, муора курдук улахан нүүлсэргэ, өрүсээ хахан да балыктаабахтаах Чуратчы дьонун хайдах балыгастырга үөрэлхит киһи Иван Петров эгэ диир Г. Л. Окоемов. Колхоз И. П. Петров салайар балыгастарын биригээдэтэ 1943 сыл II кварталын быдаанын 351, бэс мйдаанытын 702, сыл агардаабытын 252.4 бырыһман толорон, республика «Бочуотун Дуоскатыгар» таһаарыллыбыта. Дьон итинник сотору билэн көрөн олохтоохтору мытта тэнигэ бултуур буолбуттара. Ол түмүгэр «Кыайыы суода» колхоз оройуон, республика биир бастыг үлээлэх тохтохунан заарыллыбыта биллэр. Ити сыл Эдийнхэннэри балык завода II квартал соруудааын 178.3, бэс мйдаанытын 207.5, сыл агардаабытын 148 бырыһман толорбут эбэтэр өссүмүт сыл бастаан агарытар тэглээтэххэ биир иһин 2.4 төгүл элбэх балыгы бултаабыт.

Эдгээгээр нэгдүгээр 1941 с. 279, 1942 с. 466, 1943 с. 701 центнер балыг—государствода тулгар-
бит, өг эбэтэр чуралчидар тнийбиттэрин кэнээ 2,5
төгүд элбэи. Оройуон үрдүнөн, бириднэлээн ба-
лэксыттары киллэрбэккэ туран, көлхөнтэр 1941 с.
1245, 1942 с. 1688, 1943 с. 3149 центнери бул-
таабыттар—бишпи дьоммут тнийэхтэриттэн көрдө-
рүүлэрэ икки бүк үрдээбит.

Григорий Лазаревич Баахыма дээн ухаан бий нүүл абыраабыта, сэд аймь булааны толорорбүт уонна ол дойдуга ван бастаан 30 табанан балта-раалты центнер балыгы тизээн Уолбаттан икки көстөөх Эдьигээнгэ адалар былбаахтаах, дозуннаах Кыһыл обуоһу тэрийбиннит, харчыман бирэзмийэ бөөнү ыларбыт, өнчөөрөр биэрде бэйэ буолан америкаанскай көстүүм таһаһынан наһараадалам-маттаахпыт дээн кэсир.

Хаһаайыстыба иккис салаата—түүлээх булда. Очотообуга онно андаатар, иккис тэнийэ иликтэрэ, сүрүн түүлээхтэринэн тииг, кыһыт сабыл, кырынаас этилэр. Ол-да буюулар дьон, табанан кыһыны быһа тайданы кэрийэн бултаан, былааннарым эмнэ тодороллоро.

1946 с. тохсундугу 1 нүүдтэр нолковжа 4 стахановец, 13 ударник баар эбит. Олор истэритэр сүелүү

ӨРҮС БАХСЫТА

Сирь-дойдуну бэлээн-хөрүүн бадалхахтарга исторической кыраайы үөрэтин уонна топонимика көмөлөрүнэн өйдөтүү биллэрэр, үөрэтэр итинэнэ экономическай өртүнэн ураты суолталаах. Ону тэнэ од. ердөөчү өбүгэлэри, ийнэлэртөн ситимнээх хаан удьуордары быһааран, саха хаана омуу быһымытынан сүппэттэргэр көмөлөһөр, атынык эттэххэ, генетика структурата арыллар.

Саха оюк сирин-уотун, отун-маһын, сү-
һүтүн, ниники нэскилин ото көрөн сайдар
тускудун салыктыыра. Кэнээрски көңчөри
нэскилин хаһан да быһа көрдүбөт. Үгөстөбө,
утумнаах утахтары быһыта тымытары аныыр-
гыра.

биллэринин, адьас биллэ идик, төрүт олохтоохтору-
най тамты умнууллубут Марха Бахсытын туһунан
быһарабыт.

Дьонууснай нуорат билингчт Марха дэрэбэнэтин
нытта Улахыи уонна Аччыгый Мархалар биргэ
ситимизээн эрддэр. Омон «пригород» дьээ аатта-
нар буоллулар.

Былдгыр бахсылар Дойду Бахсытгар—Дойдуу-мускайга эрэ буолбакка, Лева өрүс арбаа өртүгөр сирдэх-ултаах эбиттэр. Олор 17-с үйгэ кууччалар кэллэхтэрин быдан инниттэн бахсыларга инирэллэрэ. Марха таһынанга «оттомор сирн Ханай Бахсы дэри ааттыыллара. Бу уу ылар сирэ, адыс былыр сородор «Ханай-бахсылар арындара» дэнэрэ.

Ханай Бахсы динэ тодо ааттаммытай? Киини
ини үснэбиз төрүт-уус иһи—Ханай Бахсы
оннор буолуор дини байылаан өлөрбүт. Ханай
Бахсы сирэ-уота киини өлбүтүн киинэ уолутар Кис
лабытга тиксэр. Кисе Хаабын үйэтин уода Нут
т салгыыр. Күсүт үйэтигар нуучка итэбэлэ ки-
и барар, онно 3 уола арабыкка сүрөхтэнэллэр.

Ханай Бахсы сирин, нэрүт уустарын: тарвангын-
ларын тустаринан билаар фольклорисныт П. Н.
Юпов дьарыстааныта, Республикатаады - Норуот
Ыймыһын дьэтингэр инструктордыар камигэр
1940 с. Бахсы ыһилимэтин хырдыаас олохтоххо П.
И. Ноговицын талыттан суруйан хаалдарбыта била-
ар. Онто көстөрүнүн, бахсылар арбаа эгэргэ от-
уур сирдэхтэргэ нууччалар кэлэхтэрин иһинэз үс
иһи үйэтигэр тэҥнээх камтөн биллэр. Кадисига
үртүүнээбитэ сэттэ иһи үйэтигэр тийлэр. Онон
арыта уонча киһи үйэтин саада кэмгэ Бахсы сира-
ота Лена иһин, арбаа эгэрдэрин халса тайаабыт

үлэһитэ, билигин Чыаппараҕа олоҕор Сивцева Ульяна Алексеевна юрбуйт.

Г. Л. Озоёмов колхозна тутуу үлэс күүснэ бар-
быгын ахтар. Кийн, Чурагчыга Культура дөйтүн
директорынан үлэсэбит кийн буоларынан, бастаан
бырааахтан турар эргэ улахан хотон баарын ула-
рытан кулуун өгөрторбут. Бэл Маабыра диэн ыраах
баар сиртэн ыгыыр атынан тусой буору таһан
штуматуркалаабыттар. Бэйэлэрэ кирииччэ үктээн 4
улахан оһоһу өгөрбүттар. Кулуун үчүгэйдик үлэ-
сэбит, концертары туруорбүттар, араас ооньчуула-
ры, оһукайга тиниэ, тарийдыттар.

Дыкуускайга тийнэ сэлдсэн Г. Л. Окоёмов обкомга С. З. Борисовы нэрсэн нээсэтигтгэр Чуранчы дьонуттан хоту тийндэхтэринэ таба биэрнэх буоланнар, ынахтарын тутарбыттарын ахтыбыттар: «Оа биэр-ини ынаххын харыһыйабыт дуу? Сарынга баран ошооһор буолуох дьоннор олоддөр», — дигэн айахха амыан таһаарбыт.

Григорий Лазаревич 1946 с. дойдугар калэн баран Мугудай, Хадаар сельпозарын председателлинэн, «Коминтерн» колхоз бырабыдыанчытан председателлинэн, Ярославский аатынан колхозна счетоводунан, сытты ферматын сэмбэдисейинэн, колхоз бырабыдыанчытын председателин солбууааччынан үлэлээбитэ. 1953 сылтан Дюкунуснайга кириэн «Холбоо» динитынан эргизэн базаларыгар үлэлээн баран 1972 сыллаахха барыта 47,5 сыл үлэ стажтаах пенсияга тахсыбыт. Эргизэнтэ сылдьан эдбэхтик хайраммыт 78 снастаах бу кырдыаас билигин Жатайга эргэ мас динэтигэр сүөһү ииттэн этэнигэ олорорун көрсөн киэспүтүм. Кытаанах охчулалыгар үөрэнэбиттан оччоттон сытты критика-бул, араатар, активнай көмсомолд эбэтэ үһү. Маг-тайгы нэргэнинтэн 5 оролоох, 8 сиэннээх. Кини олбүтүн кэннэ 5 кыыстаах огдообо дыахтардыан холбоһон олорбуттара үйэ тиэллэригэр туталаабыт.

Саяси ыар сыйларыгар төрөөбүт үөлбазарыттан көбөрүлүбүт бһр дойдунуахтарбыт ыраак хоту түтөнн хорсууну үлээбһттэрэ, фронтта көмө-дөспүттэрэ, ылайыккы уһансыбыттара.

ТЭГЭРИЙН ХАМГАЙ Гаврил ЕФИМОВ,
сэрин, үлэ ветерана, удуус бочуоттаах
гражданина

Эбит. Бу өрүс, үрэх, алаас сирдэрин баһылаабыт Бахсы нэһилиэгини нууччалар Туйаадааҕа кэлээт да билэр кыһатаналлар. Ол иһин бахсылар территорияларын Ленаһы хастаран. Мэҥэ улууһун курдаттанан, Боотуруускайга тэрдэн карталаан бараннар, уолсай даттарыннан «Бахсыны» дээн суруйбуттар. Итинэн бастамы нуучча дыһоно бахсылары сир-уот өртүөнүн сөпкө картографияҕа кылларбыттар.

Кучугут уйгур удыурдарда илин, аржаа энгэрдэгэ тарвага сямалийан хаалаллар. Ол эрээри Тыва Бак-сылыгар Боотуруснай улусна былыргы «Ногови-цыннаар дуо» дашит күүстээх геннээх хаануруу аймах дыону төрүттүүлэр, олортон үтүө, билэр-көстөр сыдыааннар тэнийдиллэр.

Бахсылар улуу Лена илэн, арбаа эгэрдарагэр
сирдээх-уоттоох буоланнар, ханнык да улахан суукка-
курааҥга аһара бэриммэт этилэр. Сүөһүлэрин, сыл-
гыларын үүрүннэр, көһөннөр, өрүс отугар-маһытар
быһылгы үйэлэргэ улаханнык салбаналлара. Ол—
хаһаайыстыбаннай, экономической өртүөн соптоох
түрүннүк, дьаһаныы.

Бахсылар хотугу оройуоннарга көһөрүллүүгэ диэн өрүскэ өттүөр сирдээхтэрэ, 1926 с. төрөөбүт, Адыгэзэнигэ көһөрүллүүгэ табынтаттан кылгас уйалам-
ант, кэли Алабар Чымалпаратыгар олорбут Слепцов
А. Ф. манньк ихтымына хаалдырыбыта:

«1842 с. олус кураан, умайар сүт буолбута. Эрүснэ Бахсы Арыгытыгар Фидилип Варашков бери-эдийирдээх олгуу сымдыан хоту көһөрүдэлэрини ту-дунан истибиһинат. Үс хонук айаннаан Бастаах бы-ызгалар кирибиһинат. Онно ийэм, 3 улахан күүн эл-үттөрө. Эдьигэстээх датары уочка хонук устубиһинат...

Барашин Фидий Петрович, Сокольников Михаил
Иванович, Хабаров, Николай Слесков, 2 нуучча,
оумк иһаҥа биһигэ балыктаабыһыт... Сокольников
М. Р. уонна мин уонча хонукка адыас өлө сым-
ныһат. Ону Пестряков Иван Дмитриевич болбуста
туһун оргутан иһэрдэн тыһаһах ордубуһуҥ.

Дээд нь 1942 г. бэлхсээр кураан дымлаа өрүс
рхлыгээр өгүү сырттахтариаа уураахтан хоту
өхөрөдлөр Н. Ф. Слепцонтаах хөдүүлээр сита
гтомног, бүүдлээр, кэбшндлээр гуан хаалаллар.
Сиртан дойдутан, нээ буортан үүрүүлэн, кун
үбэн ийгээ суолта өлөр, бөйгөө нэиничээ тыншаах
рдор... Ити «Чурагчы алдырхайа», «Бэлхы траге
дита» — нуруонут нэр дымлэтын соогого

Орусиз баар дайду сирин—Дайду Бахынгын
дыгызинга көбөрүлүүттөн тынныаах ордон эрсиди
нбиг багыгдынар Филипп Варанков алхсан, үчүн
өртүн төрт ээлинигээр, Иньча гынан уонга
инь үнэттер бахсыларга сир бөөлбүт үүнүлөөх

(Бүтүүтүн 4 стр. кор).

Эвэрдэлиибит!

Күндү адабиятын, элбэтин, Саха Республикатын тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлүкх үлэһитин Семен Алексеевич СОБАКИНЫ сүһүөхтээх бэйэбит сүтүрүһүн туран 70 сааскын туолар күнүгүнэн итинтик-истинник эвэрдэлиибит. Баҕарабыт өссө да өр сымдарга нарын ыалласпатын, кырдыар дьэи кыттыспатын, куруук үөрэ-көтө сэргэхтик сымдыар-гар.

Уолаттарын, кыһынын, кийинтэрин, күтүөтүн, сиэннэрин.

х х х

Күндү дьүһүөбүтүн, педагогическай үлэ ветеранын, түөрт кыыс нүн-күбэй ийэлэрин, уон биир сиэн ийирих эбэлэрин, импровизатор-хомуесууту, кэрэ-кэрэмэс үлэһитинэн Россияда, кыраныккэ таһыгар тиккэ быыстапкаларга кыттыбыт республика уран тарбахтаах мастарын, бу мындыр идэлэ уһуулар куруһуок салайааччытын Марфа Алексеевна ШАДРИНАНЫ 70 сааскынан эвэрдэлээн туран, баҕарабыт эйэлэх көмүс сүүтүктээх ииннэрин кийинтэтин араарбакка үүнэр көлүөнөнүн өбүгэлэрин үтүө үтэ-таригэр үөрөтүһэ, аһа уһунтан-уһунуук олороргор, дьоллоох-соргулаах буоларгар.

Бэйбэригээнэр.

х х х

Ыттыктыыр биэр идэлээхпитин, Россия нуруотун үөрэтиринин туйгунун. Дирингээди детсад сабиэ-диссэйин Екатерина Петровна ТИМОФЕЕВАНЫ 50 сааскын туолбунуунан итинтик, истинник эвэрдэ-лиибит. Эи дьобук оловун, үлэсэ опытыг, үтүө-мааны майгыг коллективка, тузалыыр дьонгор сэргэһэр үтүө холобур буоларыттан астынабыт, үө-рөбүт. Тус бэйэдэр, дьэи кэргэнгэр дьоллоох-соргу-лаах олоһу, чэгиэи-чэбдик доруобуйаны баҕарабыт. Үөрэх управлениетын оскуолаҕа кийириэн иини-нээди саастаах оҕолор о. отдела, Дирингээди детсад коллективка.

МАХТАНАБЫТ

Бийиги ийэбитин АММОСОВА Евдокия Ивановна-ны сүтэрбит дьоллоолуох кэмнэригэр сүүрбүт-моппут, дьаһайбыт ветеранын, ветлаборатория коллективта-рыгар уонна Чурапчы салинныатыннээди социальнай үлэһиттэр отделениеларын старшайа Борисова Евдокия Петровнага дириг махталбытын тирдэбит. Эһиэхэ уһун үйэни, дьолу-соргуну баҕарабыт.

Кыһаа Нади, Тома,

БИЛЛЭРИН

Дирингээди агрошколаҕа үүмүтү үөрэх дьыл-гар тыа хаһаайыстыбатын диригэтин үөрэтингэ 8-11 кылаастар үөрэнэччилэрин ылар. Оскуола научнай-экспериментальнай площадкалаах. Манна сфолор теоретическай, практическай билиилэри илгэриһэллэр.

Оскуоланы бүтэрбиттэри Дьонуускайдаагы тыа хаһаайыстыбатын институтун комсомента тахсан иккестэригэр дьаамен тутан үөрэххэ ылар.

Үөрөнөн баҕалаахтар директор аатыгар сайабы-лыаннааны, медресканы иддэ кэлэн кэпсэтэри-тигэр. Тастан кэлбиттэри интернатынан хааччы-абыт.

Мунаарар болпуруостаргытын 26-343 телефон-на билсэргитигэр.

«КӨЛҮКЭЧЭЭН» АНСАМБЛЬ ЫҢЫРАР!

Д. Д. Красильников аатынан Мугудай «Баҕа сааһа» орто оскуолатын «Көлүкэчээн» оҕо народнай ансамбля араас таһымнаах конкурстарга кыттар, үгүстүк гастроллуур.

Үүмүтү үөрэх дьыллыгар ансамбль үлгүүтүн бө-лөһөр 8-11 кылаастарга үөрэнэр уолаттары ыны-рар. Олорор сирини хааччылыбаттар.

Тел.: 27-649, 27-628, 27-676.

ЧУРАПЧЫ КҮӨЛҮГЭР СААЛАНААЧЧЫЛАР ИСТИНЛЭРИГЭР

Куол тоноро чугаһаабытынан, дурдаларгыт араа-маларын, мончуунтарын атахтарын балаҕан айы 20 күнүгэр диэри хомуйарытыгар. Бу болдьох иһигэр маны толорбөхтөр ыстарааптаналарын сэрэтэбит.

Улуустаагы экология уонна айылҕаны туһаныыт комитетта.

Редактор э. т. С. Р. ДАНИЛОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапчы, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-322, отделы—21-265, общий—21-505.

ӨРҮС БАХСЫТА

(Бүтүүтэ. Иинин 3 стр. көр).

хочолоро иччү жалдыһылалан умкуллубуттара. Тыа Бахсыта билигин сылтаа дьыл иһарҕаныгар ии-рэрэ жалдыах буолбатах.

Ханай Бахсыга, Дойду Бахсытыгар—Дойдуунус-кайга бахсылар көмүс илэһүннэрин албэтик тох-пугуттара Билигин санаатахха, иһилэр төрүттэрэ экономикай олохторун иһкилээхтик түстүү сымдыбыттар эбит.

Историческай кыраайы үөрэтин уонна топонимика билиһэ, сахаларга, сайданнар билиһинин ылар балаһыаньалара үөскүөхтээх. Балар көмөлөрүнэн иоруппугт ааспыт баай историята, элбэх түһүүлээх-тахсылаах кэм-нэрэ саамай кырдыһытаахтык, табатын сырда-тылаан, тыстарылаан көдөрүдүлэлэрэ туһа-лаах буолуоҕа.

Николай ПЕСТРЯКОВ,
кыраайы үөрэтээччи.

Уус-Алдан.

КУОРТАМНААБЫТ

Оболоох эдэр ыал дьэи куортамнааһар. Төлөбүр—кэпсэтиннэн. Үлэ кэмнэ кэнииттэн 21-158 телефонна билсэргитигэр.

АТЫЛЫБЫТ

7х7 м кээмэйдээх, кырыһылаах дьэи көндөйүн, лафеты, шифери, халтаһыны уонна «Иж-Планета» мотоцикы. Тел. 22-151.

ЗИЛ-131 молюковоз («Вода») автомашинаны. Аадырыспыт: Чурапчы сэл. Ярославскай уул. 53а №-ра.

АТАСТААБЫТ

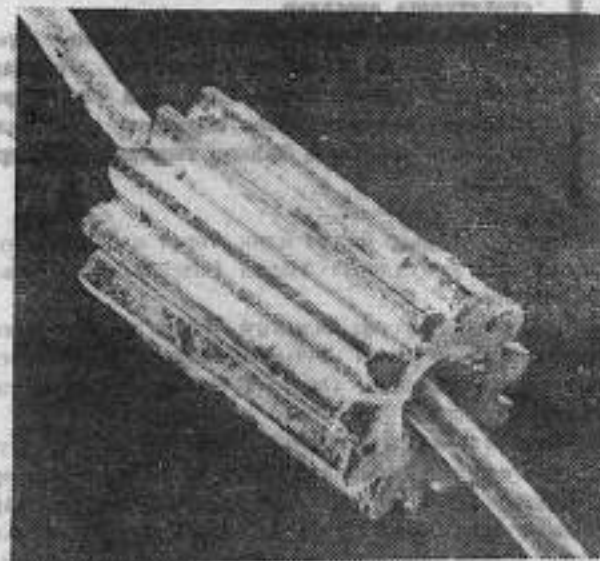
Сэттэлээх, үүттээх, эрдэки уулаах ыһагы туттар сүөһүгэ. Тел. 21-022.

БОУУОНА

СҮРЭХ УОННА ҮРЭХ

Сүрэх уонна үрэх—эдийиэди-балыстыылар, сэгэрим, эи сүрэхин үрэх-уутунуу сып-сырдык, ыл-кыраас, эрэнэбин эйэлэх, кэрэ тапталгар.

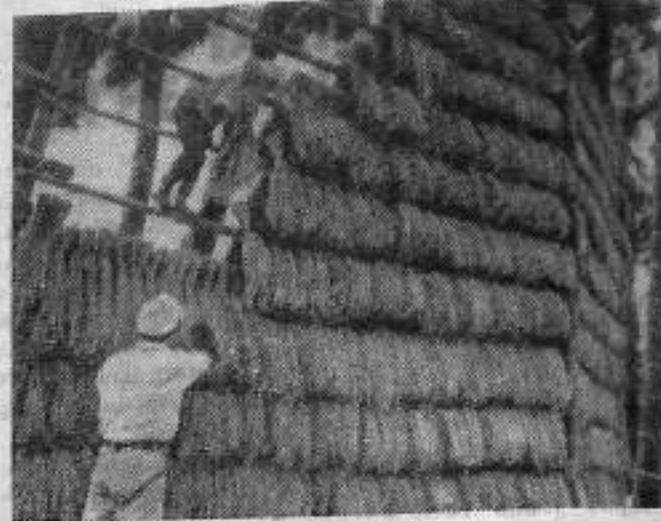
Сааһыг-ааһы бу үрөһүнэн, эдэр да, эмэн да-буоллун, сүрэхин тикхэ эрэлэ эргиллибэттин устара-буолуо.

Кинээниг биллэр японскай «Тошиба» корпорация аналлаах ыстаал матырыһаалтан диаметрынан 0,3 миллиметр кээмэйдээх аан дойдута саамай кыра шестерняны онордо. Кини туочунай инструменнарга, медицинскэй оборудованиһа, микромоториһтары уонна эндоскоптары ыллэһэн туран, микромеханиз-маларга туттулуоҕа.

Снимокка шестерняны улаатыннарар көрдөрүү, 0,01 мм таһыһар иһинээди диаметрын нөҕүө киһи баттаһып кыла холкутук аһар.

(Киодо—РИТА—ССТА).

ЯПОНИЯ. Бааһынайдар рис түүтэхтэрин куур-даары ардыгар сиртэн хас да метр үрдүктээх араа-маларга ыймыллар.

(РИТА—ССТА).

Талтыыр ийэм, эдийиэбит, аймахпыт, тыыт, колхознай-совхознай тутуу ветерана

СИВЦЕВА Елена Павловна

уһун ыарахан ыарыхтан өлбүтүн, диригикэ курутууһун туран, аймахтарыгар, биллэр дьону-гар иһитиннэрэбит.

Кыһаа, сиэннэрэ, аймахтара.

Сивцева Елена Павловна өлбүтүнэн дириг кутурданнырын тирдэллэр.

—Кыһыгар, улуустаагы архыып начальни-гар Сивцева Мария Павловнага улуус дьаһал-тата.

—Эһиэ иһинэхэ тыа хаһаайыстыбатын уу-равлениета, дьэм-холбобун, тыа хаһаайыс-батын үлэһиттэрин профсоюзун улуустаагы комитетта.

—Кинээхэ, бары аймахтарыгар Сыланг нэ-һилиэтин дьаһалтата, Бэрэ олохтоохторо.

Тыыл, колхознай-совхознай тутуу ветерана, Чыаппара бөһүөлөгүн олохтооҕо

ПЕТРОВ Иван Лукич

өлбүтүнэн дириг кутурданнырын тирдэллэр.

—Кэргэнигэр Мотрена Гаврильевнага, оҕо-лоругар, кийинигэр, күтүөттэригэр, сиэннэри-гэр Алаҕар нэһилиэгин дьаһалтата, «Чыаппа-ра» табаарыстыба коллективка.

—Уолугар Петров Геннадий Ивановична үөрэх управлениета, Алаҕар орто оскуолатын коллективка.

—Уолугар Петров Лука Ивановична улуус-таагы потребсоюз бйрабылыанньата.

Үлэ ветерана, хоту көһөрүлүү кыттыы-лааҕа, Холтоҕо нэһилиэгин олохтооҕо

ЗАХАРОВА Пелагея Петровна

өлбүтүнэн дириг кутурданнырын тирдэллэр.

—Кэргэнигэр Захаров Михаил Егоровична, аҕатыгар, оҕолоругар, сиэннэригэр, биһигэ төрөөбүттэригэр, күтүөттэригэр, бары аймах-тарыгар Чурапчытан Парфеновтар, Коркин-нар, Диригтэн Тимофеевтар, Муоматтан Дьы-левтар.

—Убайдарыгар Захаров Михаил Егоровична, аҕатыгар, оҕолоругар, сиэннэригэр, биһигэ төрөөбүттэригэр, күтүөттэригэр, аймахтарыгар Варшара, Дмитрий, Евдокия, Нада Носельс-кайдар, Коркинар.

—Аҕатыгар, кэргэнигэр, оҕолоругар, биһигэ төрөөбүттэригэр Чурапчытан Постниковтар, Банинар, Одьулуунтан Федотовтар, Матвеев-тар.

«Нуотара» табаарыстыба үлэһитэ

ТОЛСТОУХОВА Лидия Николаевна

соһумардык өлбүтүнэн дириг кутурданнырын тирдэллэр.

—Кэргэнигэр Толстоухов Федор Петровична, оҕолоругар, аймахтарыгар Мугудай нэһилиэгин дьаһалтата, «Нуотара» табаарыстыба коллек-тивка.